

**МАСТАЦКІ ПЕРАКЛАД ЯК ФОРМА
ЛІТАРАТУРНАЙ РЭЦЭПЦЫІ**
(Творчасць **МАКСІМА БАГДАНОВІЧА** НА БАЛГАРСКОЙ МОВЕ)

Перанясенне мастацкага твора ў іншую рэчаіснасць сродкамі роднай мовы ўяўляе складаную творчую дзейнасць. Па-першае, спачатку вызначаюцца пытанні, звязаныя з прычынамі ўвагі да твору перакладчыка і чытача іншамоўнага асяроддзя; крытэрыі ацэнкі ролі перакладу ў развіцці дадзенай нацыянальнай літаратуры з пункту гледжання традыцыі і ў сістэме міжкультурных адносін. Па-другое, вызначаецца кола праблем, дзе пераклад разглядаецца як прадукт мастацтва. Ён павінны перадаваць ідэйны і эмацыйны змест, лексічны каларыт, стылёва-інтанацыйныя асаблівасці, розныя адценні арыгіналу (напрыклад, у паэзіі, гэта фанетычныя і эўфанічныя паралелі), сінтаксічную дынаміку і інш.

Творчасць М.Багдановіча звярнула на сябе ўвагу балгарскіх літаратараў “вытанчанасцю радка, высакароднай думкай і эмацыйнай свежасцю” [1; с.45], паэтычным эксперыmentам, наватарствам у беларускім вершаскладанні, распрацоўкай (разам з Янкам Купалам) беларускай пейзажнай, любоўнай і філасофскай лірыкі, таксама шматлікімі перакладамі. “Багдановіч з зайздростнай эрудыцыяй і бездакорным густам перакладаў на беларускую мову антычныя, еўрапейскія і сусветныя паэтычныя вобразы, каб паказаць магчымасць роднай мовы” [1; с.46].

У балгарскай літаратуры вершы М.Багдановіча вядомы дзякуючы дзейнасці Андрэя Германова, Хрыста Папова, Найдана Выл-

чава. Пераклады змяшчаліся на старонках балгарскіх газет «Літэратурен форум», «Български писател», часопіса «Панорама». Вядомы зборнікі перакладаў вершаў М.Багдановіча “Златні струні” (1984) Хрыста Папова, куды ўвайшло 75 вершаў беларускага паэта, і “Беларуската моя тетрадка” (2000) Найдана Вылчава. Агульнымі для абодвух перакладчыкаў сталі нступныя вершы М.Багдановіча: “Санет” (“Сярод пяскоў егіпетскай зямлі”), “Мае песні”, “Слуцкія ткачыкі”, “Раманс” (“Зорка Венера ўзышла над зямлёю”), “Не кувай ты, шэрая зязюля”, “Санет” (“Замёрзла ноччу шпаркая крыніца”), “Маёвая песня” (“Па-над белым пухам вішняў”), “Перад павадкай”, “С.Палуяну” (“Ты быў, як месяц, адзінокі”).

Успрыняцце арыгіналу праходзіць этап, пры якім перакладчык вылучае для сябе тое асноўнае, што ён павінны захаваць у перакладзе. Таму адны і тыя ж вершы ў розных варыянтах гучаць по-свойму.

Для параўнання можна ўзяць верш “Слуцкія ткачыкі”, які перакладалі і Н.Вылчаў, і Х.Папоў. Адною з умоў перакладу з’яўляецца суадноснасць з мастацкай структурай арыгіналу, так званай аўтарскай канцэпцыяй твора. Яна адлюстроўваецца ў сэнсавых адзінках. На аснове іх дэтальнага аналізу можна вызначыць, што Найдан Вылчаў робіць акцэнт на ідэйна-эмацыйным змесце лірыкі беларускага мастака, таму шмат лексічных недакладнасцей (з 65 сэнсавых адзінак у творы М.Багдановіча перададзены – 22). Акрамя таго, Н.Вылчаў уводзіць вобразы, якіх няма ў арыгінале – нишчелкі, бърдо (часткі ткацкага станка), колани слуцкі, крайслуцка, што ўказвае на месца дзеяння – Слуцк. М.Багдановіч толькі ў назве верша завастрае на гэтым увагу. Таксама можна заўважыць, што апушчаны шмат якія пейзажныя замалёўкі (вобразы ззяючага неба, хваль, ззяючых “халодным срэбрам”, “края зубчатага бора”). Переклад Вылчава можна назваць вольным перастварэннем, дзе арыгінальная аўтарская ідэя захоўваецца, але сродкі выразу і вобразная сістэма падвяргаюцца пэўным змяненням.

У перакладзе Х.Папова ўзноўлены 40 сэнсавых адзінак арыгінальнага твора. Ён больш дакладна перадаў кантраст двух з’яў у вершы: буйства прыроды за вокнамі і цяжкую працу ткачых. Тут, таксама як у арыгінале, можна адчуць шматкаляровасць ў апісанні прыроды, прасачыць сінтаксічную дынаміку (такое ж багацце дзеясловаў). Х.Папоў убачыў у паэзіі М.Багдановіча асабліваю чулінасць, дасканаласць форм. Праз пераклад Х.Папова М.Багдановіч успрымаецца не толькі як паэт, які раскрывае сацыяльную тэматы-

ку ў сваёй творчасці, але і як мастак пачатку ХХ стагоддзя, з характэрнымі для таго часу мастацкімі прыёмамі сімвалістычнага напрамку (яркая каляровасць, роля сімвалаў). Гэта ўскосна даказвае знешні воблік зборніка “Златні струны” з дзявочым тварам на вокладцы. Ён адразу настройвае чытача на пэўны лад – сустрэчу з Паэтам, які ўслаўляе прыгажосць і свабоду, гармонію чалавека з прыродай.

Мастацкі пераклад мае два бакі: ён уяўляе не толькі “пераклад” твора з адной мовы на іншую, але і “перавод” яго з адной нацыянальнай культуры ў другую. І ступень успрымання чытачом дадзенага твора шмат у чым залежыць ад перакладчыка, ад таго, наколькі тэкст выклікаў у ім водгук і суаднёся з душэўным настроем, што дазваляе глыбей пранікнуць у нацыянальныя асаблівасці перакладчага матэрыялу і знайсці адэкватныя выразы ва ўласнай мове.

Літаратура

1. Багданович Максим. Златні струны. Превод от Христо Попов. – София, 1984.
2. Багданович Максим. Поўны збор твораў. У 3 т. Т.1. Вершы, пазмы, пераклады, наследванні, чарнавыя накіды. – Мн., 1992.
3. Владимиров Симеон. Двойният живот на Максим Богданович. / В кн.: Максим Багданович. Златні струны. – София, 1984.
4. Вълчев Георги. Приобщения. – София, 1971.
5. Вълчев Найден. Белоруската моя тетрадка. Избрани преводи. – Мн., 2000.